

HAYATIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ EKOSİSTEM VE KAPİTALİZM

Dünya
Limit
Aşımı
Günü

Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

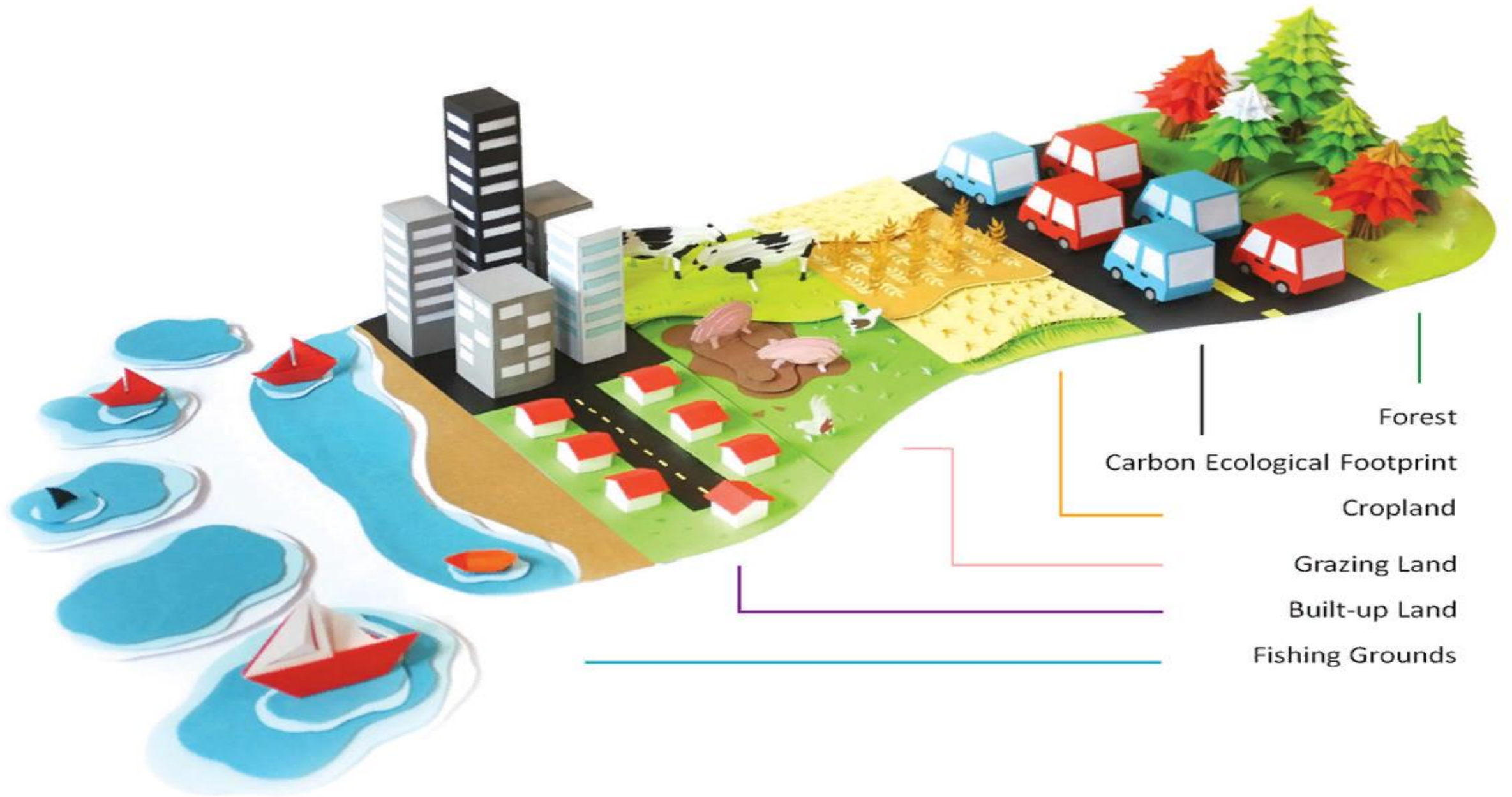

SUNUMUN İÇERİĞİ

- Gezegeneimizin Son Hali
- Küresel Ayak izi ve Küresel Limit Aşım Günü
- Dünyada Kaç Kişi İçin Gezegen Yok Edilmektedir.
- Kyoto Protokolü ve Gezeni Kurtarmak
- Kapitalizmin İçgüdüğü ve Gezegeneimizin Geleceği
- Kürenin Yenilenebilir Enerji Potansiyeli
- Çözüm önerilerimiz

Gezegeneimizin Son Hali

- Bu alanda en etkili örgüt olarak kabul edilen **Küresel Ayak İzi Ağı'nın** gerçekleştirdiği hesaplamalara göre, bir yıl içinde Dünya'da oluşan tabii kaynaklar her yıl biraz daha erken tüketildiği görülmektedir.
- **Küresel Ayak İzi Ağı Örgütü**, 2019 yılı için, Evrenin bir yılda sunduğu tabii kaynakların tükenişi anlamına gelen **Limit Aşım Gününü**, Türkiye için 27 Haziran, dünya geneli için ise 29 Temmuz olarak belirlemiştir. Türkiye bu yıl doğal kaynakları dünya ortalamasından 32 gün önce tüketmiştir.
- Küresel limit aşım günü 2018 yılı için ise 1 Ağustos olarak kayıtlara geçmişti.
- Yıllık yenilenen doğal kaynakların, 1970'de Aralık ayı sonunda tüketilirken, 2000 yılında Eylül ayında, 2019'de ise çok daha öne çekilmiş olması Gezegene ve dolayısıyla bütün canlı ve de insanlığın geleceği adına çok vahim bir duruma işaret etmektedir.

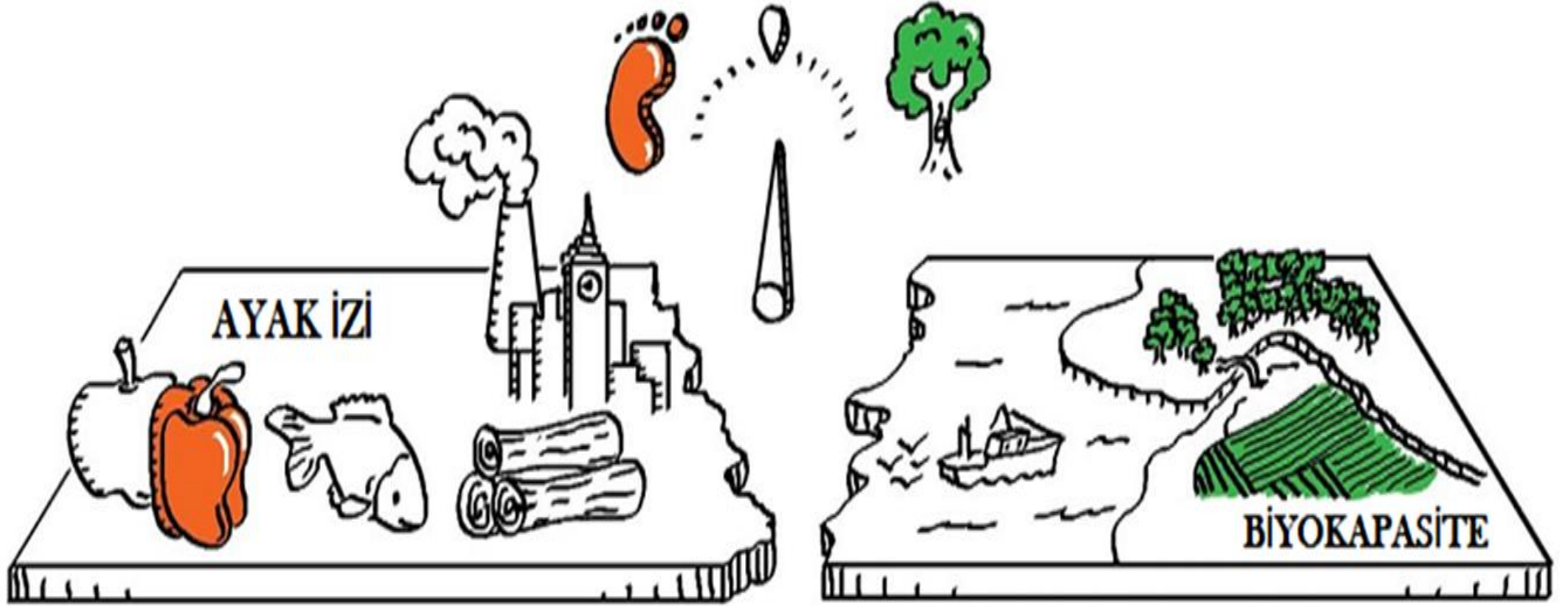

*Biocapacity, Ecological Footprint, and land area are usually measured in gha (global hectares)

Gezegeneimizin Son Hali

- Doğal kaynakların arzı ya da doğal sermaye; “**biyolojik kapasite**”, doğa üzerindeki talep ise “**Ekolojik Ayak İzi**” olarak adlandırılmaktadır
- **Küresel Ayak İzi Ağı ve Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın** en son hazırladığı rapor; insanlığın yaptığı tüketimin tabiatın kendi kendisini yenilme kapasitesinin çok üzerinde bir düzeyde olduğunu ortaya koymuştur.
- AB ülkelerindeki tüketim düzeyinin esas alınması halinde insanoğlu, bir yıllık süre içinde Dünya'nın sunduğu kaynakları 10 Mayıs 2019 itibarıyla tüketmiş oldu. Bu haliyle 2019'un tamamlanabilmesi için 2,8'lik bir Dünyaya gereksinim vardır.
- Bu olmadığını göre insanlığın hale hazırdaki hayatını devam ettirebilmesi ancak dünyanın potansiyel gelecek ömründen alarak mümkün olmaktadır.

EKOLOJİK AYAK İZİ

► Türkiye 1984'ten beri limit aşımı yaşıyor

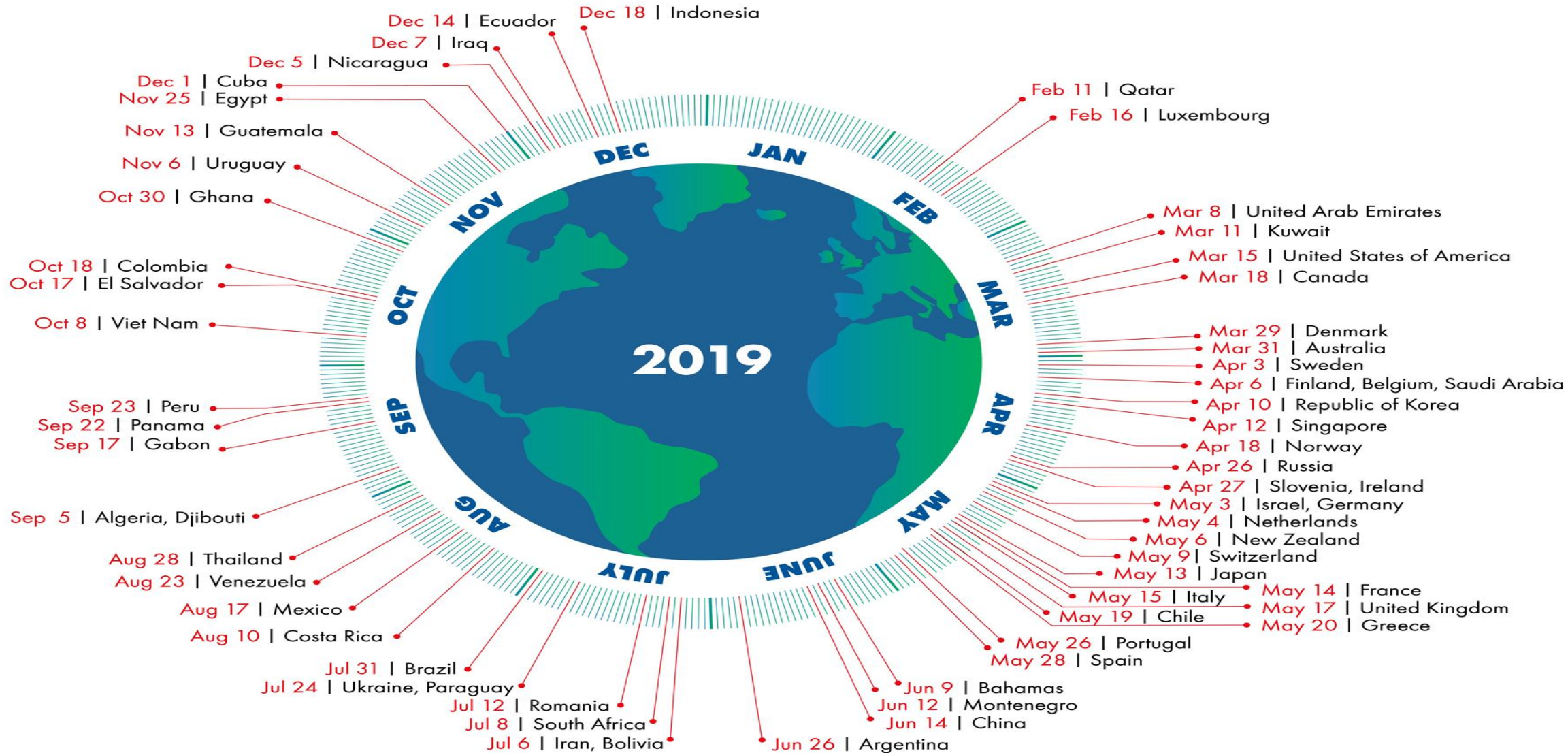
Örgüte göre, Türkiye ilk defa 1984'de yıllık tabii kaynaklarını, yıl bitmeden tüketmiştir. 1985'teki sınırlı iyileşmeye rağmen Türkiye'de limit aşım oranı 1986'dan buyana sürekli artmaktadır.

- 2019 yılı verilerine göre Kuruluşun hesaplamalarına göre, Dünyadaki tüm insanlar Türkiye vatandaşları seviyesinde tüketim yapması halinde insanoğlunun varlığını devam ettirebilmesi için 1,9 dünyaya gereksinim bulunmaktadır.
- Aynı hesaplamayı ABD için yapıldığında 5, Avrupa Birliği için yapıldığında 2,8, Katar için 9,3, Birleşik Arap Emirlikleri için yapıldığında ise 5,8 oranında bir dünyaya ihtiyaç duyulmaktadır.
- Bu veriler göstermektedir ki insanlığın bugünkü hali devam ettirebilmesinde sanayileşmemiş fakir Afrika insanının büyük bir katkısı olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Country Overshoot Days 2019

When would Earth Overshoot Day land if the world's population lived like...

OXFAM 2019 Raporuna Göre GEZEĞEN Kaç Kişi İçin Yok Edilmektedir?

- OXFAM'ın 2019 yılı Raporunda en zengin ile en fakir arasındaki farkın giderek açıldığı görülmektedir.
- 2018 yılında en zengin 26 kişinin geliri, en yoksul 3 milyar 800 milyon kişinin gelirine eşit olduğu,
- Bir önceki Raporda aynı gelire sahip olan zengin sayısının 43 kişi idi,
- Geçen yıl \$ milyarderlerinin toplam geliri, 900 milyar \$ artmış, bu artışa göre milyarderlerin günlük kazancı 2,5 milyar \$,
- Dünya nüfusunun yarısına denk gelen en yoksul kesimin geliri ise yüzde 11 azalmış.

OXFAM'ın 2017 Raporunda Göre; GEZEĞEN Kaç Kişi İçin Yok Edilmektedir?

Son Birkaç Yıla Ait Dünyadaki Gelir Adaletsizliği ve Küresel Yoksulluktaki Gelişmeleri Aşağıdaki Şekilde Özetlemek Mümkündür:

- 2015'ten 2017'ye en zengin % 1, geri kalan % 99'dan daha çok servet edinmiş,
- Hali hazırda 8 kişi, dünyanın en fakir yarısı kadar serveti kontrol etmekte,
- Gelecek 20 yılda 500 kişi 2,1 trilyon \$ diğer bir ifade ile 1,3 milyar insandan oluşan Hindistan'ın GSYH'nden daha büyük bir meblağı mirasçılarına bırakacak,
- En yoksul % 1'in gelirleri, 1988 - 2011 arasında yılda 3 \$'dan daha az artarken, en zengin % 1'e ait gelir, 182 kat büyümüş,
- Thomas Piketty tarafından yapılan yeni araştırmada, son 30 yılda düşük gelirlilere ait % 50'nin kazancındaki büyümenin «0», buna karşılık en yüksek gelire sahip % 1'lik kesimin gelirinde ise % 300 oranında artmıştır.

GEZEĞENİ KURTARMAK ve KYOTO PROTOKOLÜ

Kyoto Protokolü, küresel iklim değişikliği ile mücadele etmek için, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Sekreteryası tarafından, 11 Aralık 1997'de Japonya'nın Kyoto şehrinde kabul edilen bir anlaşmadır.

- Kyoto Protokolü, atmosfere salınan karbon miktarını 1990 yılındaki düzeye indirmeyi emretmektedir. 1997'de imzalanan protokol, 16 Şubat 2005'de en son Rusya'nın imzalaması ile girebilmiştir. Çünkü, protokolün yürürlüğe girebilmesi için, 1990 yılı itibariyle, sera gazı emisyonlarının en az %55'inden sorumlu olan 55 ülkenin onayını gerektirmekteydi.
- Protokole göre sanayileşmiş ülkeler, başta karbondioksit ve metan olmak üzere, atmosfere saldıkları sera gazlarında, 2012 yılına kadar, 1990 yılındaki düzeyinden toplam yüzde 5,2 oranında bir indirime gitmeyi kabul etmiştir.
- Fakat Kyoto Protokolü bir dizi sorunu ve anlaşmazlığı da beraberinde getirmiş, Örneğin, atmosfere en fazla sera gazı salan Amerika Birleşik Devletleri ve diğer önde gelen sanayileşmiş ülke olan Avustralya Kyoto Protokolünün dışında kaldı.

Kyoto Protokolünün Yükümlülükleri

- Yeryüzündeki 181 ülkeyi ve sera gazı salınımlarının %55'inden fazlasını kapsamaktadır. Kyoto Protokolü ile devreye girecek önlemler, pahalı yatırımlar gerektirmektedir. Sözleşmeye göre;
- Atmosfere salınan sera gazı miktarı %5'e çekilecek,
- Endüstriden, motorlu taşıtlardan, ısıtmadan kaynaklanan sera gazı miktarını azaltmaya yönelik mevzuat yeniden düzenlenecek,
- Daha az enerji ile ısınma, daha az enerji tüketen araçlarla uzun yol alma, daha az enerji tüketen teknoloji sistemlerini endüstriye yerleştirme sağlanacak, ulaşımda, çöp depolamada çevrecilik temel ilke olacak,

Kyoto Protokolünün Yüklümlükleri

- Atmosfere bırakılan metan ve karbon dioksit oranının düşürülmesi için alternatif enerji kaynaklarına yönelinecek,
- **Fosil yakıtlar yerine örneğin biyo dizel yakıt kullanılacak!**,
- **Çimento, demir-çelik ve kireç fabrikaları gibi yüksek enerji tüketen işletmelerde atık işlemleri yeniden düzenlenecek,**
- Termik santrallerde daha az karbon çıkartan sistemler, teknolojiler devreye sokulacak,
- Güneş enerjisinin önü açılacak, nükleer enerjide karbon sıfır olduğu için dünyada bu enerji ön plana çıkarılacak,
- **Fazla yakıt tüketen ve fazla karbon üretenden daha fazla vergi alınacaktır.**

Gezegeenin Yok Edilişinde Kapitalizmin İçgüdüğü

- **Kapitalizm ve Neo liberal politikalar aralarındaki ilişki şekli**
- Bugün uygulamada olan ve *serbest piyasa ekonomisi* ya da *liberal ekonomi* olarak ifade edilen iktisadi sistemin genel kabul gören bir diğer adı **kapitalizmdir**.
- Ancak esasta *kapitalizmin* ifade ettiği anlam ile *serbest piyasa ekonomisi* ile nitelenen aynı şeyler değildir. Kapitalizm söz konusu ekonomik sistemin felsefesini ve hedefini ortaya koyarken, diğeri bu hedefe ulaştıracak olan yol, yöntem, araçları ve politikaları ifade etmektedir.
- Mevcut ekonomik sistemin nihai hedefinde insanın/toplumun refah ve mutluluğundan ziyade, karı doruklaştırmak suretiyle, sermaye birikimini oluşturmak yatmaktadır. Bu noktada serbest piyasa anlayışına dayalı *neo liberal düşünce*, güçlüye daha güçlü olma fırsatı tanıyarak, nihai hedefin gerçekleşmesine imkân sunan ekonomik politikaları ifade etmektedir.

Gezegeenin Yok Edilişinde Kapitalizmin İçgüdüğü

- **i. Klasik iktisadın homoekonomikus** olarak tanımladığı insan; üretim ve tüketim yapma dışında hiçbir özelliği bulunmayan, kişisel çıkarı maksimum yapmaya çalışan ve söz konusu hedefe ulaşmak adına her türlü faaliyeti normal kabul eden, dolayısıyla hiçbir ahlaki ve toplumsal değer kaygısı taşımayan, bencil ve safi ekonomik bir varlık olarak kabul ettiğini genel yaklaşımlarından çıkarmak mümkündür.
- **ii. Tanrısal özellikler yüklenen Rasyonel İnsan:** Konunun bir diğer ayağını ise **rasyonel insan** tanımlaması oluşturmaktadır. Avrupa'da yüzyıllar boyunca sosyal, siyasal ve ekonomik hayatın taassuba dayalı Kilise'ye göre kurgulanması, "Orta Çağ Karanlığı" olarak bilinen ve Avrupa toplumu açısından çok ağır bedellerin ödenmesine neden olmuştur.
- Bu anlayış aynı zamanda Avrupa'da tekrar *hermestci (tanrısal insan)* anlayışın ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Gezegeenin Yok Edilişinde Kapitalizmin İçgüdüğü

Homoekonomikus'un varlık sebebi olan kendi çıkarını maksimum yapma gayesinin, ancak sahip olduğu rasyonel tercih yapabilme özelliği ile mümkün olabileceği öngörülmektedir.

- **İii. Rasyonel İnsanın Doğuşu, Doğal Düzen:** Doğal düzeni savunan Fizyokrat düşünce, "**laissez faire, -laissez passer...**" olarak bilinen *birakınız yapsınlar bırakınız geçsinler* ilkesi ile bugünkü liberal düşüncenin temellerini atmıştır. Bu yaklaşım, piyasaların tam istihdam düzeyinde ideal dengeye kendiliğinden geleceği iddiasına imkân tanıyan A. Smith'in geliştirdiği görünmez el yaklaşımı ile daha da sistematik bir hale dönüşmüştür
- **İv. Kar Maksimizasyonu ile Sermaye Birikimi:** Neo liberal düşünce, sermaye birimini ekonomik faaliyetlerin temel hedefi olarak belirlemiş olması, aslında birçok sorunun asli kaynağını oluşturmaktadır.
- **İv. İktisadın Ahlaktan Yoksun Oluşu:** Kapitalist temelli, liberal politikalara dayalı Klasik iktisadın geniş toplum kesimlerinin refah artışına katkı sağlamamasının bir diğer önemli nedeni kuşkusuz, her türlü iktisadi faaliyetin, hiçbir ahlaki kaygıya yer vermeden, yukarıda bahsedildiği şekliyle, sadece kar maksimizasyonu ve sermaye birikimi hedefi gözetilmek suretiyle gerçekleştirilmesidir.

Aslında İnsanlığın İktisattan Beklentisi...

Geleneksel anlamda iktisat doğadaki kaynaklar ile insanlığın ihtiyaçlarını karşılamak gibi son derece anlamlı bir hedefi olan/olması gerekirken, hale hazırdaki konumu bu hedeften bir hayli uzaktır.

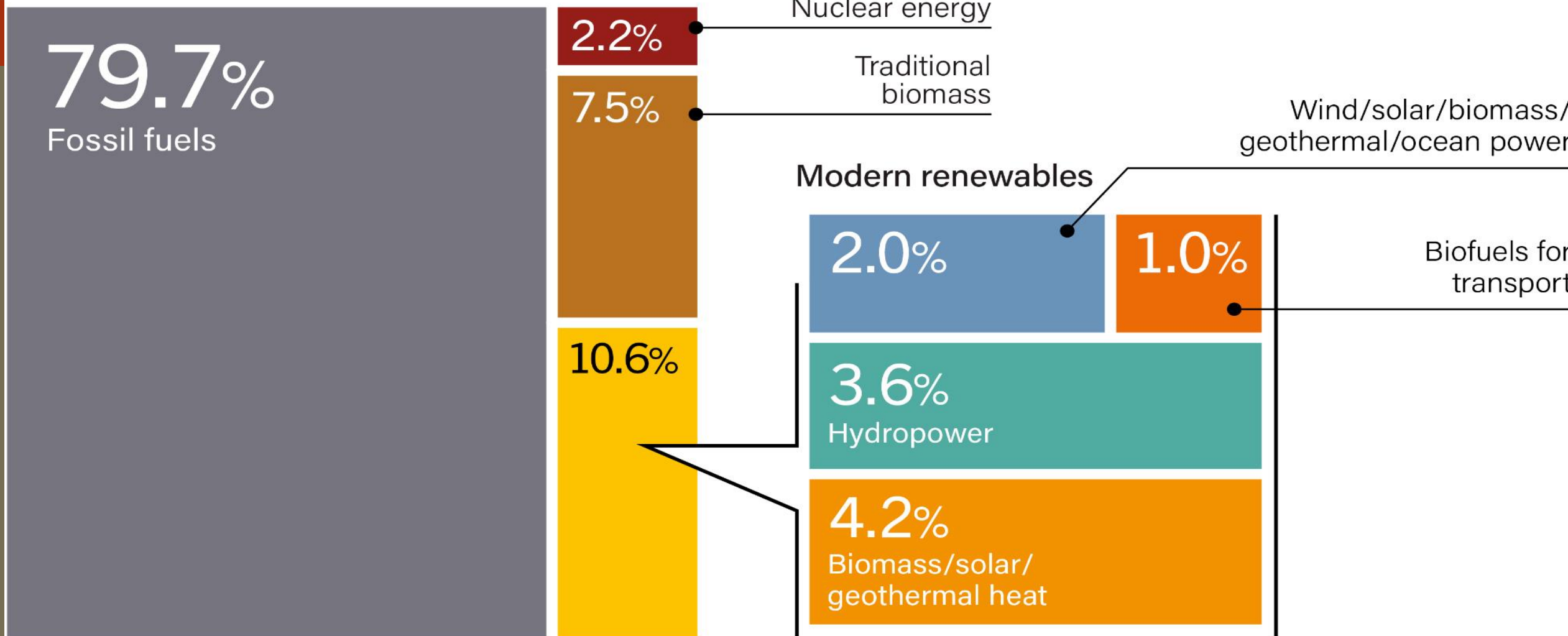
- Gerçek zamanlı dünya istatistikleri yayımlayan worldometers verilerine göre bugün dünyada 850 milyon insan aç iken, 730 milyon insan obez ve 1 milyar 675 milyon insan ise aşırı kilolu durumdadır.
- Öte yandan 2015 Forbes Raporuna göre aşırı zenginlerin 2014 yılı lüks tüketim harcamaları 1.1 trilyon \$ olmasına karşılık, aşırı yoksulluğun giderilmesi için gerekli olan harcama ise bu rakamın 6'da birine tekabül eden 175 milyar \$ dolayındadır. Söz konusu bu menfi rakamları çoğaltmak mümkündür.
- Dünya toplam gelirinde sürekli bir artışla birlikte, yoksulluğun da artması kaygı vericidir. Özellikle gelir dağılımında ortaya çıkan çarpıklığın neden olduğu insani sorunlar ile bunlara çözüm arayışı, sadece yoksul insanların değil, bütün insanlığın sorumluluğunda olduğu göz ardı edilmemelidir.

Liberal Sistemde Üretim Faktörleri

KLASİK ÜRETİM FAKTÖRLERİ	Yoğun Olduğu Ülke		Faktör Türü	Liberal Politiklardan Faydalanma	Üretimden Aldığı Pay
	Az Gelişmiş	Gelişmiş			
EMEK/İNSAN	x		Asil	Hayır	Yetersiz
SERMAYE		x	Türetilmiş	Evet	Aşırı fazla
DOĞAL KAYNAKLAR	x		Asil	Hayır	Yetersiz
GİRİŞİMCİ/İNŞAN		x	Türetilmiş	Evet	Aşırı Fazla

Estimated Renewable Share of Total Final Energy Consumption, 2017

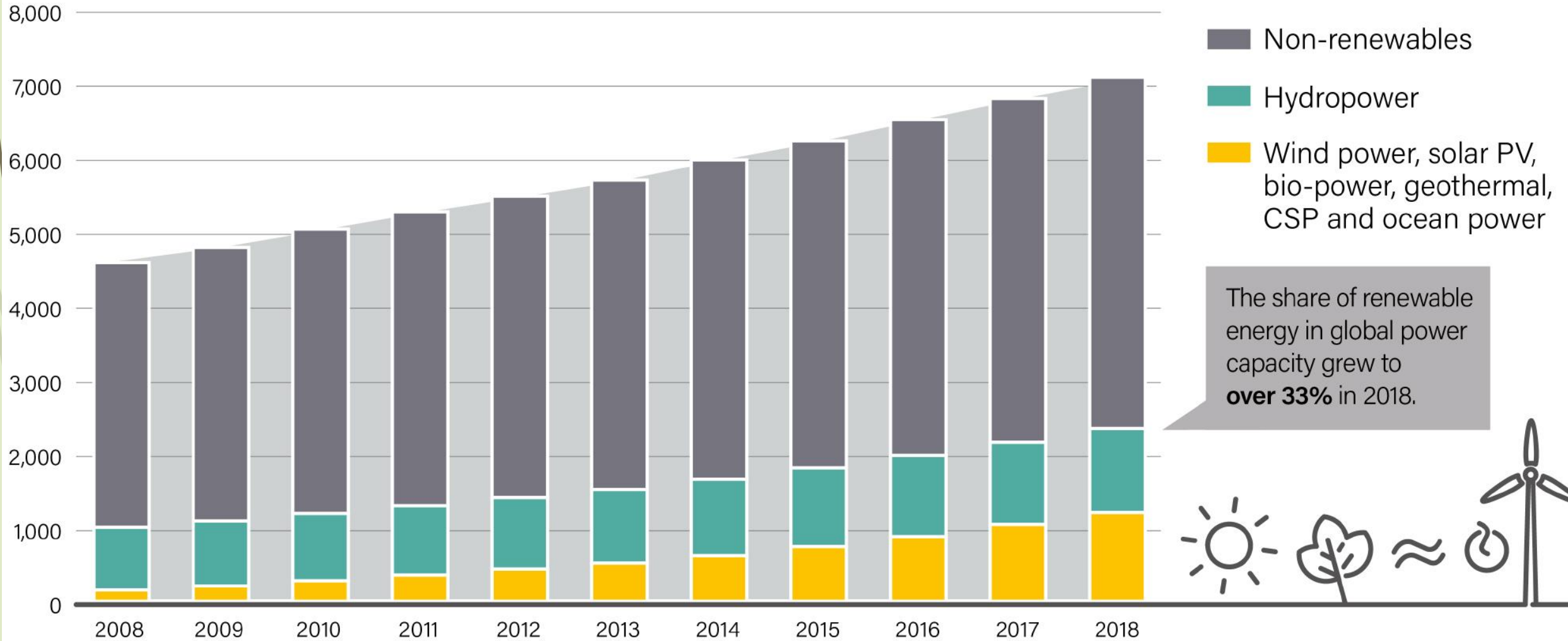

Note: Data should not be compared with previous years because of revisions due to improved or adjusted data or methodology. Totals may not add up due to rounding.

Source: OECD/IEA and IEA SHC

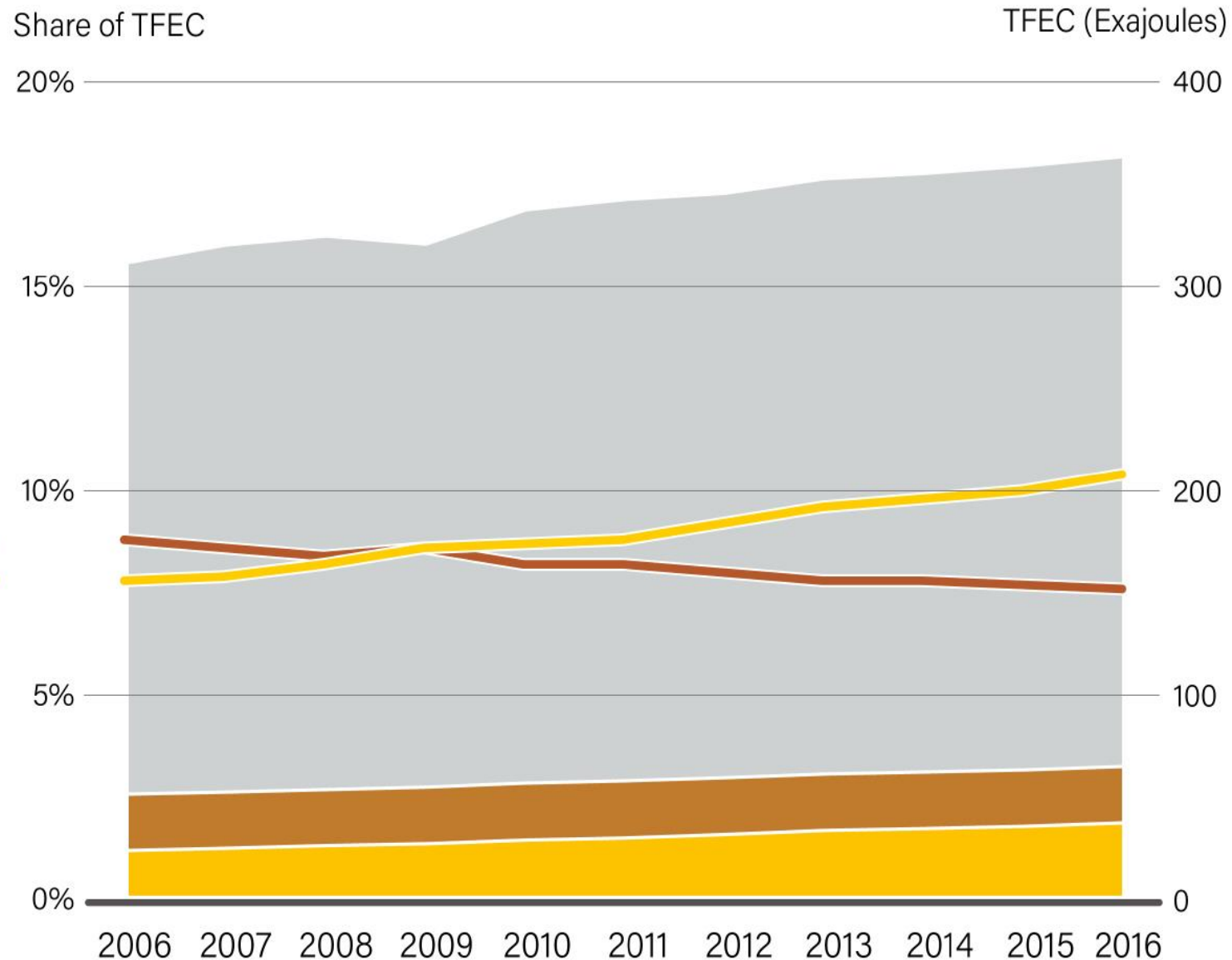
Global Power Generating Capacity, by Source, 2008-2018

Gigawatts

Growth in Global Renewable Energy Compared to Total Final Energy Consumption, 2006-2016

Average 10-year growth rates of consumption

+1.5%

Total final energy consumption

+1.4%

Fossil and nuclear energy

+0.0%

Traditional biomass

+4.5%

Modern renewables

+2.3%

Combined renewables

Jobs in Renewable Energy

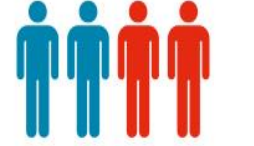
Solar energy

solar PV, CSP, solar heating/cooling

Bioenergy

biomass, biofuels, biogas

Hydropower

(large- and small-scale)

Wind power

Geothermal

= 50,000 jobs

World Total:

11
million jobs

Yaşanabilir bir GEZEGEN için Öneriler

- Gezeğenin yok edilmişinde hale hazırda uygulanmakta olan kar maksimizasyonu ile sermaye birikimini temel amaç edinen Neo liberal politikaların etkisini göz ardı edebilmek mümkün değildir!
- Kar için değil, ihtiyaç için üretim yapılmalı,
- Sermaye birikimi değil, gelir dağılımında adalet gözetilmeli,
- Doğal kaynaklar lüks tüketim için değil, zaruri ihtiyaçlar için kullanılmalı,
- Büyüme yerine kalkınma, hatta sürdürülebilir kalkınma veya büyüme değil, **sürdürülebilir hayat** hedeflenmeli
- Sermayeye ve girişimciye tanınan halk/özgürlük, emeğe tanınanlarla sınırlı olmalıdır,
- Tam rekabet şartlarının oluşmadığı (mümkün olmayan bir hal) bir ortamda rekabet uygulaması en azından kamu kontrollü altında gerçekleştirilmelidir.

Yaşanabilir bir GEZEĞEN için Öneriler

- Çevrenin korunması, gelir dağılımında adalet ve temel ihtiyaçlar için üretim planlaması, konularında kamunun düzenleme ve denetim yetkisi göz ardı edilmemeli,
- Yenilenebilir enerji üretimi ve kullanımı teşvik edilmelidir.
- Yenilenemeyen enerjilerin, yenilenebilir enerji kaynakları ile 2030-2050 yıllarına kadar %50'lik bir kısmının ikame edilebilmesi planları doğrultusunda geniş ölçekli çalışmalar yapılmalıdır.
- Toplumda tüketimle aranan itibar arayışından vazgeçilmek suretiyle küresel ölçekte enerji tasarrufuna gitmeli,
- **İnsan, kendisinin çevrenin bir parçası olduğunu, onun yok edilmesinin kendi varlığının sonlanması anlamına geldiğini anlamak zorundadır!**

➔ Sabrınız için teşekkür eder,
➔ saygılar sunarım.

➔ Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL
➔ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
➔ www.karagul.org
➔ karagul@karagul.org